

Per literatūrą į draugystę

Atvirų skaitymų susitikimai Norvegijoje, kuriuos prieš penkerius metus ėmė organizuoti Dvilė Kuliešiūtė - Daniss tapo patrauklia veikla, kur puoselėjama literatūrinės lietuvių kalba, randami bendraminčiai, diskutuojama įvairiausiomis temomis. Skaitomi tekstai suartina, leidžia paatvirauti, išsipasakoti apie savo patirtis. Labai laukiamuose susitikimuose dalyviai randa palaikymą, supratimą ir bičiulystę. Pokalbis su „Atvirų skaitymų“ Norvegijoje organizatorėmis Dvile Kuliešiūte-Daniss ir June Adomaityte.

Daina BOGDANIENĖ

PASAULIOLIETUVIS.LT

Skaitymas kaip terapija

Paskelbtą dieną ir valandą toje pačioje vietoje (Osle, Tiojeno rajono bibliotekoje) aplink stalą susėda keletas žmonių. Skaitymo vedlys, iš anksto parinkęs knygos ištrauką, trumpai pristato autorių ir knygą, iš kurios bus skaitoma ši ištrauka. Paskui visi dalyviai paeiliui skaito 45 minutes, pusvalandis skiriamas pertraukai, arbatos gėrimui ir pokalbiams, o tada vėl skaitoma 45 minutes. Viskas trunka dvi valandas. Pabaigoje perskaitomas parinktas eilėraštis ir visi išsiskirsto, gavę literatūros, pabendravimo lietuvių kalba ir įkvėpimo užtaisą kelioms savaitėms.

Norvegijoje 15 metų gyvenančiai Dvilei Kuliešiūtei-Daniss, buvusiai Lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkei, jau daugiau nei prieš penkerius metus kilo mintis įkurti skaitymo klubą. Ji pasakoja, kad mėgsta skaityti ir pati yra dalyvavusi knygų klubuose kitomis kalbomis. Bet ten reikėdavo būti perskaičius tekstą iš anksto. Jei ji būdavo neperskaičiusi knygos – o tam kartais neužtekėdavo laiko, – jausdavo stresą. Tuomet, nuėjus į tokį susitikimą, būdavo daugiau įtampos nei malonumo.

Dovilė išgirdo apie „shared reading“ (lt. *skaitymas kartu*) metodiką. Tai biblioterapijos metodika, taikoma įvairių, dažniausiai pažeidžiamų, asmenų grupėse – ligoninėse, kalėjimuose, taip pat žmonėms, turintiems disleksiją. Tekstą parenka ir iš anksto perskaito skaitymo vedlys. Išgirdusi apie tokias skaitymo grupes, ji labai susidomėjo.

„Mano gyvenime trūko literatūros. Sakoma, jei ko trūksta – susikurk. Vedama šios minties ėmiau organizuoti susitikimus, kuriuos pavadinau „Atviri skaitymai“. Susitikimų grupės dalyviai tekstą mato pirmą kartą. Perskaitę tekstą, pasidalijame mintimis, kurios kilo. Susitikimų prasmė yra ne tik priartinti literatūrą, bet ir kalbėtis lietuviškai arba sutikti žmonių, kurie mėgo literatūrą, skaito, su kuriais galima būtų aptarti knygas, – sako Dovilė. – Nepamiršau ir emigracijos tamsiosios pusės. Nors vyksta labai daug renginių lietuviams ir su lietuviais, vienišumas yra vis tiek labai gajus, trūksta išsikalbėjimo, pasikalbėjimo, nelendant į „dūšią“. Šitas poreikis gali būti patenkinamas kalbantis apie tekstą kartu. Skaitomi tekstai yra visokie. Ir apie ligas, ir apie netektis, ir apie džiaugsmus. Taigi mūsų susitikimai iš dalies irgi terapiniai.“

Dovilė aktyviai dalyvavo lietuvių bendruomenės veikloje, bet žmonių, vėliau atėjusių į jos organizuotus skaitymus, ji toje veikloje nebuvo sutikusi. „Ne visi eina į bendruomenės renginius, kai kam ten viskas per garsu, visko per daug, o kokybiškas pokalbis gali vykti ramiai, tyloje“, – sako pašnekovė.

Atviri skaitymai buvo organizuojami ne tik Osle. Darbo reikalais Dovilei reikėdavo keliauti, todėl tokius susitikimus ji organizavo ir kituose miestuose Norvegijoje ir Danijoje. COVID laikotarpiu buvo siūlymų rengti skaitymus nuotoliniu būdu, tačiau Dovilė mano, kad būtinas žmogiškasis kontaktas, todėl virtualūs susitikimai netiko. Vėliau pasikeitė Dovilės asmeninė šeimos situacija ir ji net galvojo nebeorganizuoti „Atvirų skaitymų“. „Bet susitikimų dalyviai norėjo viską tęsti ir vedlės funkciją perėmė Junė. Tai tapo savotišku atradimu man. Kitų parinkti tekstai būdavo man neįprasti, bet juose iš aš atrasdavau ko nors naujo ir įdomaus. Juk susirinkdavo labai skirtingi žmonės, todėl mes vieni kitus praturtindavome naujais atradimais, – sako ji. – Mes skaitome ir kalbamės lietuvių kalba, tai yra mūsų susitikimų esmė. Tekstas mus suartina, leidžia mums paatvirauti. Susitikimuose buvo daug visko – ir ašarų, ir džiaugsmo.“

Pirmasis susitikimas vyko kavinėje Fuglen. Skaitymas: Rūta Šepetys "Tarp pilkų debesų. 2018, kovas

Mūsų "stiklinis narvelis" Toeyen biblioteka, 2018 m.

Iš kalbos žmogų pažinsi

„Ėmiau lankytis Atviruose skaitymuose kartu su savo mama, – pasakoja Junė Adomaitytė, aktyvi šio klubo dalyvė ir renginių organizatorė. – Mes susitikdavome Deichmano bibliotekoje, Oslo Tiojeno rajone. Čia su mama lankomės dažnai. Nėra geresnio būdo nei literatūra vystyti, palaikyti visavertės, sudėtingesnės kalbos lygiui, jos nepamiršti. Malonu jausti gražios turtingos lietuvių kalbos skonį. Būna žmonių, kurie atvažiuoja į Norvegiją visai jauni – kaip aš. Jei jie nustoja skaityti ir kalbėti lietuviškai, praranda gebėjimą kalbėti kaip suaugusieji, jų kalba lieka nebrandžiam lygyje“, – svarsto pašnekovė.

Ji sako, kad Norvegijos „Atvirų skaitymų“ klubo vienas tikslų – puoselėti ir turtinti lietuvių kalbą, bendrauti lietuviškai ne skurdžia buitine, o turtinga literatūrine kalba. To siekiama skatinant aktyvų santykį su literatūra ir pokalbius lietuvių kalba.

Išvykus į kitą šalį nenorėdami tampame „komunikaciniais neįgaliaisiais“, kuriems

bus reikalingos pagalbinės priemonės – žodynai ar vertimo programėlės. Ar susimąstome, ką praradome? Emigracijoje, bendraujant kitomis kalbomis arba intensyviai mokantis užsienio kalbos, gimtoji kalba gali nuskursti. Būna taip, kad imigrantas užstringa puskalbėje: norvegiškai kalbėti gerai nemoka, o lietuviškai primiršo arba mano, kad kalbėti turtinga, literatūrine lietuvių kalba nėra labai svarbu. Galbūt, nerasdamas žodžių, kalba dviejų ar net trijų kalbų mišiniu ir kalba tampa skurdi, neraiški.

Skaitymai su autore Aiste Sopa Deichman Bjoervika. 2023 m. vasaris

Skaitymai. 2023 m. balandis

Surasti bendraminčių

Junė pasakoja, kad ką tik baigė magistro studijas Oslo Met universitete, jos vadinasi „literatūros sklaida“. „Nemanau, kad kitur pasaulyje ši studijų kryptis yra žinoma ar populiari, nes tai nauja kryptis. Šios studijos yra, paprastai paaiškinant, apie knygos kelią iš autoriaus vaizduotės pas skaitytoją. Mano įgytą išsilavinimą turintys specialistai gali dirbti leidyklose, bibliotekose, tai su literatūra susijusi specialybė. Todėl „Atviri skaitymai“ yra irgi tarsi mano specialybės pritaikymo dalis“, – sako ji.

Susirinkusiuosius vienija skaitymas, tačiau pašnekovė pabrėžia, kad kai kurie dalyviai prisipažįsta neskaitą grožinės literatūros. „„Atvirų skaitymų“ dalyvių interesas – nebūtinai literatūra. Ateina net neskaitančių grožinių knygų. Kai ėmiau lankyti „Atvirus skaitymus“, man patiko Dvilė, ji buvo įkvepianti asmenybė mano gyvenime. Ir dėl jos, ir dėl kitų dalyvių man patiko ten lankytis. Manau, kad žmonės ten ateina ne tik paskaityti knygų, bet ir pabendrauti, – pasakoja Junė. – Mūsų susitikimo centre yra ne knyga kaip literatūros kūrinys, o tema. Skaitome knygos išrauką, kuri atspindi būtent pasirinktą temą. Kartais net nėra išankstinės temos, o diskusijoms leidžiame laisvai išplaukti iš skaitytos ištraukos. Daug kalbame apie asmeninius gyvenimus, juk mūsų dalyviai per penkerius metus beveik nesikeitė, todėl jau gerai susipažinome, susidarė tam tikra bendruomenė. Dauguma mūsų domisi literatūra ar kultūra, yra Norvegijos senbuviai. Dauguma susirenkančių yra moterys, priklausančios panašiai socialinei klasei. Nors knygos ir jų skaitymas yra labai svarbus jungiamasis veiksnys, socialinė mūsų susitikimų funkcija yra ne mažiau svarbi. Bent jau aš žinau, kad mane į šiuos susitikimus traukia tai, kad galėsiu susitikti ir pabendrauti su panašių interesų žmonėmis.“

Sunki paauglio integracija

Junei yra 25 metai, ji į Norvegiją atvyko būdama 14 metų ir gyvena čia jau 11 metų. Čia baigė vidurinę mokyklą ir studijas universitete, kur įgijo bakalauro (anglų kalbos), o magistro (literatūros sklaidos) laipsnius. Šiais metais apgynusi magistro darbą ji turėjo trumpalaikius darbus, taip pat ir nacionalinėje bibliotekoje. Pašnekovė neslepia, kad susirasti draugų Norvegijoje nebuvo lengva.

Junės patirtis nėra išskirtinė. Paprastai darželinukai ar pradinės mokyklos mokiniai prisitaiko naujoje šalyje gana greitai, bet paaugliui tai yra daug sunkiau. Patekęs į naują aplinką, paauglys nemoka ne tik kalbos, bet ir kitų, neverbalinių bendravimo kodų. Dėl to gali nukentėti komunikacija ir savivertė. Mokslininkų studijos taip pat rodo, kad paauglio integracija naujoje šalyje yra sudėtinga.

Paauglystė yra laikoma rizikos amžiumi, nes tada pradeda aktyviai formuotis asmenybė ir vyksta aktyvi socializacija. Nemokant kalbos, negalint išreikšti savęs tai daryti sudėtinga. Todėl ir Junei buvo sunkoka integruotis į savo bendraamžių bendramokslių terpę.

„Reikėjo paieškoti savo bendraminčių. Nors gatvėse yra pilna lietuvių, bet juk negali tiesiog eiti ir bandyti bendrauti. Yra daug lietuvių bendruomenių, bet manau, kad jos ne man. Nesijaučiu Norvegijoje sava, nors jau pripratau čia gyventi. Turiu sesę ir brolių, kurie eina į mokyklą, manau, kad Norvegijoje mano šeima gyvens, kol jie užaugs“, – sako ji.

Susitikimas su žymiu autoriumi

Junė pasakoja apie labai pavykusį „Atvirų skaitymų“ renginį, kuris buvo organizuotas Lietuvos Respublikos ambasadoje Osle. Šių metų sausio 19 d. ten įvyko susitikimas su norvegų rašytoju Simonu Strangeriu ir jo knygos „Šviesos ir tamsos enciklopedija“ vertėja į lietuvių kalbą Rūta Mataityte. S. Strangerio kūrinys dienos šviesą Norvegijoje išvydo 2018 m. ir akimirksniu tapo perkamiausia metų knyga visoje šalyje. Norvegijos knygynų asociacija ir Knygų tinklaraštininkų draugija išrinko kūrinį geriausia metų knyga. Knyga išversta į daugiau nei dvidešimt kalbų. „Šviesos ir tamsos enciklopedija“ Lietuvoje išleista 2022 m. gegužės mėnesį.

Junė pasakojo, kad ruošiant šį renginį reikėjo įdėti nemažai pastangų. Susitikimo svečiai skaitė knygos ištraukas ir bendravo su renginio dalyviais.

„Nors rašytojai paprastai ima honorarus už dalyvavimą tokiuose renginiuose, tačiau knygos autorius sutiko dalyvauti nemokamai. Renginys vyko dviem kalbomis – lietuvių ir norvegų, o aš buvau renginio vertėja. Pokalbis buvo labai jaudinantis. Rašytojas kalbėdamas net verkė, o atvykę į renginį dalyviai irgi buvo labai sujaudinti, po renginio sulaukėme puikių atsiliepimų“, – sako Junė. Vertėjai, ir dar tokiam specifiniame renginyje, irgi paprastai užsiprašo nemažo honoraro. Junė apie tai tikriausia net nepagalvojo. Juk ne viskas matuojama pinigais...

June primena, kad Atviro skaitymo klubas visada džiaugiasi naujais dalyviais. Apie susitikimus skelbiama „Atvirų skaitymų“ Feisbuko grupėje.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

